

Σε κάθε ευκαιρία, στη διάρκεια του Α' Παγκοσμίου πολέμου, η Ιταλία δεν έπαυε να προβάλλει αντιρρήσεις για την υπόσχεση της Αντάντ να δοθεί στην Ελλάδα η περιοχή της Σμύρνης. Με δικά της τα Δωδεκάνησα, προσέβλεπε σε μια απόβαση στις γειτονικές τουρκικές ακτές. Αυτή της την πρόθεση τη διατύπωσε εκβιαστικά στις αρχές του 1919, όταν απαιτούσε να της δοθεί η περιοχή του Φιούμε. Τον ίδιο καιρό, ο Ελευθέριος Βενιζέλος έκανε διαβήματα στις μεγάλες δυνάμεις για την ανάγκη να προστατευτούν οι Έλληνες που ζούσαν στα εδάφη της Οθωμανικής αυτοκρατορίας και εναντίον των οποίων οι Τούρκοι είχαν γι' άλλη μια φορά ξεκινήσει διωγμούς.

Ο πρωθυπουργός της Βρετανίας, Λόιτ Τζορτζ, φοβόταν ότι θα ξυπνούσε κάποιο πρωινό με τους Ιταλούς στη Σμύρνη. Με τα διαβήματα του Βενιζέλου στο χέρι, εισηγήθηκε στον πρόεδρο των ΗΠΑ, Ουίλσον, και στον πρωθυπουργό της Γαλλίας, Κλεμανσό, να ανατεθεί στην Ελλάδα η κατάληψη της μικρασιατικής ακτής. Συμφώνησαν. Η εντολή προς τους Έλληνες ήταν να αναλάβουν τη διοίκηση της περιοχής Σμύρνη - Αϊδίνι. Με τον όρο ότι ούτε ο Ελευθέριος Βενιζέλος ούτε ο βασιλιάς Αλέξανδρος θα επισκέπτονταν τις περιοχές αυτές καθώς η κατάληψη «αντικειμενικό σκοπό» είχε την αναχαίτιση του κινήματος του Μουσταφά Κεμάλ που ήδη είχε εκδηλωθεί. Στην Ελλάδα είχε επίσης ξεκαθαριστεί ότι δεν επρόκειτο να βοηθηθεί από τις δυνάμεις της Αντάντ. Στις 2/15 Μαΐου 1919, οι Έλληνες αποβιβάστηκαν στη Σμύρνη. Από τις 20 Ιουλίου/2 Αυγούστου 1919, με συνθήκη, συμφωνήθηκε οι Ιταλοί να ελέγχουν την περιοχή νότια του Μαιάνδρου ποταμού (εκβάλλει στο Ικάριο πέλαγος).

Το επεισόδιο με το Φιούμε έληξε προσωρινά τον Νοέμβριο του 1920, την εποχή ακριβώς που ο Ελευθέριος Βενιζέλος και το κόμμα των Φιλελευθέρων υπέστησαν συντριπτική ήττα στις εκλογές. Τον ίδιο καιρό, οι Γάλλοι έβλεπαν τους Βρετανούς να καρπώνονται στη Μέση Ανατολή τα οφέλη από τον διαμελισμό της Οθωμανικής αυτοκρατορίας και τους Έλληνες να δρουν κάτω από την προστασία της βρετανικής ομπρέλας. Συμμάχησαν με τους Ιταλούς και ξεκίνησαν να ενισχύουν τον Κεμάλ που ακριβώς εναντίον των Ελλήνων και των Βρετανών πολεμούσε. Με την ελεγχόμενη από τους Ιταλούς ζώνη της Μικράς Ασίας να μεταβάλλεται ουσιαστικά σε ορμητήριο των Τούρκων. Από την άλλη πλευρά, ο εκλογικός θρίαμβος των αντιβενιζελικών και η παλινόρθωση του Κωνσταντίνου μετέτρεψαν τη στάση των Βρετανών αρχικά σε επιτήρησης κι έπειτα σε εχθρική. Με τους ηγέτες της νέας κατάστασης θιασώτες της «Μεγάλης Ιδέας» και ανίκανους να αντιληφθούν τη μεταστροφή, το τελικό αποτέλεσμα, η μικρασιατική καταστροφή, ήταν αναπόφευκτο.

Το δόγμα της στρογγυλής Ελλάδας

Όταν τον Νοέμβριο του 1910 ο Ελευθέριος Βενιζέλος ανέλαβε τις τύχες της Ελλάδας, είχε να αντιμετωπίσει και την προσπάθεια του τσάρου της Ρωσίας να οργανώσει το μπλοκ εκείνο που θα υψωνόταν ως ανάχωμα στις επιδιώξεις των Αυστριακών στα Βαλκάνια και θα του επέτρεπε να βγει στο Αιγαίο. Αποτέλεσμα της προσπάθειας αυτής ήταν η βουλγαροσερβική συμμαχία που θεμελιώθηκε τον Οκτώβριο του 1911. Ο Βενιζέλος πρόλαβε να βάλει και την Ελλάδα στο παιχνίδι, παραμονές του Βαλκανικού πολέμου, το 1912. Η εξέλιξη του πολέμου έπεισε τις μεγάλες δυνάμεις ότι ο διαμελισμός της Οθωμανικής αυτοκρατορίας ήταν εφικτός. Αυτό σήμαινε ότι ο τσάρος μπορούσε να ελπίζει σε κατάληψη της Κωνσταντινούπολης δημιουργώντας εκεί «βυζαντινό προτεκτοράτο» που εν καιρώ θα προσαρτούσε στη Ρωσία ως «διάδοχο του Βυζαντίου». Η επιδίωξη του τσάρου ήταν γνωστή στους διπλωματικούς κύκλους κι ο Βενιζέλος δεν μπορούσε να την παραγνωρίσει. Το πρόβλημά του ήταν ότι έπρεπε να πείσει και τους Έλληνες που επένδυαν στη Μεγάλη Ιδέα. Και Μεγάλη Ιδέα χωρίς ελληνική την Κωνσταντινούπολη, δεν μπορούσε να νοηθεί.

Από την άλλη πλευρά, αρχές του 1913, η Βουλγαρία κατείχε την Ανατολική Μακεδονία και τη Θράκη και απειλούσε την Αδριανούπολη, ενώ Έλληνες και Σέρβοι προετοιμάζαν το δικό τους μέτωπο εναντίον της Βουλγαρίας. Τότε, ο Ελευθέριος Βενιζέλος διατύπωσε το δόγμα της «στρογγυλής Ελλάδας».

Ήταν 2 Μαρτίου 1913, όταν δήλωσε στη Βουλή ότι, για να γίνει η Ελλάδα βιώσιμο κράτος, πρέπει να «στρογγυλοποιηθεί» κι όχι να αποκτήσει λωρίδες χωρίς βάθος στη βόρεια ακτή του Αιγαίου. Στόχος πρέπει να γίνει η απελευθέρωση της Ιωνίας που είναι ελληνική. Και τα εκεί δικαιώματα του Ελληνισμού είναι απαράγραπτα. Με άλλα λόγια, ο Βενιζέλος πρότεινε μια Ελλάδα με ελληνική τη Σμύρνη και την ενδοχώρα της και με το Αιγαίο λίμνη ελληνική. Η πρότασή του καθυσύχασε Βούλγαρους και τσάρο αλλά ξεσήκωσε εναντίον του την άγρια επίθεση του Γεώργιου Θεοτόκη, του Δημήτριου Ράλλη και άλλων ότι ξεπουλά Μακεδονία και Θράκη και τις αφήνει στην άγρια βουλγαρική κατοχή.

Τρεις μέρες αργότερα, δολοφονήθηκε ο βασιλιάς Γεώργιος Α' με αποτέλεσμα ο καβγάς για τη «στρογγυλή Ελλάδα» να ξεχαστεί. Άλλωστε, αυτό που ο Βενιζέλος πρότεινε δεν ήταν μια στρογγυλή χώρα αλλά μια περίπου τετράγωνη καθώς κύκλος χωρίς Μακεδονία και Θράκη δεν είναι νοητός. Τον Ιούνιο του 1913, ο Β' Βαλκανικός πόλεμος αποκάλυψε ότι ο Βενιζέλος δεν ξεπουλούσε τη Μακεδονία. Ο ελληνικός στρατός την απελευθέρωσε όπως και τη Δυτική Θράκη που όμως κατακυρώθηκε τελικά στη Βουλγαρία.

Στα 1915 κι ενώ μαινόταν ο Α΄ Παγκόσμιος πόλεμος, με τον τσάρο να έχει καπαρώσει στα χαρτιά Κωνσταντινούπολη, Βόσπορο και Δαρδανέλια, η Αντάντ προσπαθούσε να δελεάσει την ακόμα ουδέτερη Βουλγαρία, ζητώντας από τη Σερβία και την Ελλάδα να παραχωρήσουν εδάφη. Το ελληνικό μερίδιο περιλάμβανε παραχώρηση έκτασης 2.000 τετραγωνικών χμ. με την Καβάλα μέσα σ' αυτή. Γνωρίζοντας τα βουλγαρικά όνειρα για τη Μεγάλη Βουλγαρία της καταργημένης συνθήκης του Αγίου Στεφάνου, ο Βενιζέλος ήταν βέβαιος ότι οι Βούλγαροι δεν θα αποδέχονταν αυτή την προσφορά. Δέχτηκε ζητώντας αντάλλαγμα την Ιωνία, μαζί με τη Σμύρνη. Ούτε ο τσάρος ούτε άλλος κανένας είχαν αντίρρηση.

Ο ιστορικός και μετέπειτα πρωθυπουργός, διάδοχος του Κωνσταντίνου Καραμανλή το 1963, Παναγιώτης Κανελλόπουλος έγραψε σχετικά:

«Ο Βενιζέλος εγνώριζε πολύ καλά ότι οι Βούλγαροι δεν θα έμεναν ικανοποιημένοι με τέτοιες παραχωρήσεις. Αυτοί ήθελαν την Μεγάλη Βουλγαρία του Αγίου Στεφάνου. Η αποδοχή της συμμαχικής προτάσεως, λοιπόν, ήταν ένας ευφυής διπλωματικός χειρισμός, μία επίδειξις καλών προθέσεων προς τους συμμάχους, χωρίς τον κίνδυνο πραγματοποίησώς της».

Τα γεγονότα τον δικαίωσαν. Η Βουλγαρία πήγε με τις κεντρικές αυτοκρατορίες, ενώ η Ιωνία παρέμενε συμμαχική προσφορά προς την Ελλάδα. Με τον Βενιζέλο να βομβαρδίζεται από ανεπίσημες εκθέσεις του γενικού επιτελείου ότι οι σύμμαχοι της Αντάντ θα έχαναν τον πόλεμο και ότι είχε διαλέξει για την Ελλάδα λάθος στρατόπεδο. Και πραγματικά, την εποχή εκείνη, οι δυνάμεις της Αντάντ γνώριζαν τη μια ήττα μετά την άλλη. Ο Βενιζέλος όμως ήταν ακλόνητος: «Η Αγγλία συνεχίζει τον πόλεμο μέχρις ότου ο εχθρός της, και νικητής ακόμη, θα της ζητήσει έλεος», πίστευε. Δικαιώθηκε και σ' αυτό και του το αναγνώρισε ο αντιβενιζελικός τότε, μετέπειτα αντιναύαρχος Αλέξανδρος Σακελλαρίου, αντιπρόεδρος στην κυβέρνηση της Μέσης Ανατολής και υπουργός στις κυβερνήσεις του 1947 και 1951.

Η μάχη στη διπλωματική σκακιέρα

Με όλα αυτά, στις αρχές του 1919, ο Ελευθέριος Βενιζέλος βρισκόταν στην πλευρά των νικητών στο Παρίσι και ασχολιόταν προσωπικά με την πορεία των διαπραγματεύσεων, τόσο

στις Βερσαλλίες, όσο και στο Νεϊγι (Neuilly sur Sain), παρισινό προάστιο πάνω στον Σηκουάνα, τόπο διεξαγωγής των συνομιλιών με τη νικημένη Βουλγαρία. Η «συνθήκη του Νεϊγι» υπογράφηκε τον Νοέμβριο του 1919 και με αυτήν η Βουλγαρία παραχώρησε στη Σερβία την περιοχή ανάμεσα στον Δούναβη και τη Στρομνίτσα, ενώ παραιτήθηκε από την Ανατολική Μακεδονία και τη Δυτική Θράκη, που, προσωρινά, μπήκαν κάτω από τον έλεγχο των μεγάλων δυνάμεων. Άνοιγε έτσι ο δρόμος για την εν καιρώ ενσωμάτωσή τους στην Ελλάδα.

Η κατάληξη αυτή ήταν ορατή από τις αρχές του 1919, όταν οριστικοποιήθηκε ότι η Καβάλα θα έμενε ελληνική και διαφαινόταν ότι, αργά ή γρήγορα, και η Δυτική Θράκη θα δινόταν στην Ελλάδα. Το ενδιαφέρον πια είχε στραφεί στο τι θα γίνει με την Ιωνία. Ο διαμελισμός της Οθωμανικής αυτοκρατορίας έμοιαζε δεδομένος με τους συμμάχους να έχουν απαλλαγεί από τις υποσχέσεις στον τσάρο που πια δεν υπήρχε. Έτσι, το «βυζαντινό προτεκτοράτο» της Ρωσίας είχε διαγραφεί από τον λογαριασμό. Για την περιοχή Ελλησπόντου, Προποντίδας και Βοσπόρου συζητιόταν καθεστώς ελεύθερης πολιτείας που θα τελούσε κάτω από συμμαχική διοίκηση. Το Κουρδιστάν προοριζόταν για αυτόνομο ή ανεξάρτητο κράτος. Η περιοχή της Κιλικίας (στη Μικρά Ασία, απέναντι από την Κύπρο) κατεχόταν από στρατό της Αντάντ με την τύχη της να παίζεται. Ολόκληρη η Μέση Ανατολή είχε γίνει αντικείμενο έριδας ανάμεσα σε Γάλλους και Βρετανούς. Η Μεγάλη Αρμενία ήταν πραγματικότητα με μόνο θέμα συζήτησης το ως πού θα απλωνόταν. Με δικά της τα Δωδεκάνησα, η Ιταλία ζητούσε μεγάλες εκτάσεις στην απέναντι μικρασιατική ακτή, όπου ήδη εισέδυσαν ιταλικά στρατιωτικά τμήματα δημιουργώντας θύλακες. Ο διακαής πόθος των Ελλήνων ήταν να προλάβουν να πάρουν την Ιωνία.

Σε επιστολή του προς τον αντιπρόεδρο της κυβέρνησής του, άλλοτε μέλος της «ομάδας των Ιαπώνων», Εμμανουήλ Ρέπουλη (1863 – 1924), ο Βενιζέλος (6/19 Μαρτίου 1919) πρόβλεπε ότι η Βρετανία θα πάρει την εντολή για τη Μεσοποταμία (Ιράκ), την Παλαιστίνη και τμήμα της Συρίας, η Γαλλία για την υπόλοιπη Συρία, την Κιλικία και την Κωνσταντινούπολη, οι ΗΠΑ για την Αρμενία και η Ιταλία για το εσωτερικό της Μικράς Ασίας, της οποίας τα δυτικά παράλια θα δίνονταν στην Ελλάδα. Και έγραφε ότι εκείνη τη στιγμή είχε την υποστήριξη Βρετανίας και Γαλλίας και έλπιζε να πείσει τον πρόεδρο των ΗΠΑ, Γούντρο Ουίλσον. Αυτόν φρόντισαν και τον έπεισαν οι Τούρκοι.

Στα εδάφη που ακόμα έλεγχαν, εξόντωναν Έλληνες, Άραβες, Αρμένιους και λαούς με ολιγάριθμο πληθυσμό. Τον ίδιο καιρό, η οικουμένη όλη συγκλονιζόταν από τις αποκαλύψεις για τη γενοκτονία ενάντις εκατομμυρίου Αρμενίων (του 1915). Και διοικητής στην περιοχή της Σμύρνης ήταν ο Τούρκος αντιστράτηγος, Νουρεντίν, που, ελάχιστα χρόνια πριν, είχε κακομεταχειριστεί 11.000 Βρετανούς αιχμαλώτους στην περιοχή της Μεσοποταμίας, όταν τον Μάρτιο του 1916 τους εξανάγκασε να παραδοθούν. Οι Βρετανοί αφορμή γύρευαν. Τους την έδωσε ένας Τούρκος που τους αποκάλυψε σημείωμα του Νουρεντίν με σχέδιο για

διωγμούς εναντίον των Ελλήνων. Ο Νουρεντίν εκδιώχτηκε από τη Σμύρνη, ενώ οι Βρετανοί άρχισαν να σηκώνουν μεγάλο θόρυβο εναντίον των «αμετανόητων σφαγέων». Ο Ουίλσον πείστηκε ότι είχε να κάνει με έθνος φανατικών αγρίων. Κι απέναντί του βρέθηκε ο Βενιζέλος.

Ήταν η εποχή που ο Ουίλσον προωθούσε με φανατισμό την ιδέα της δημιουργίας της ΚΤΕ, αυτής, στην οποία τελικά οι Αμερικανοί δεν μετείχαν. Είχε οράματα για την ανθρωπότητα και την παγκόσμια ειρήνη και συνεχώς γι' αυτά μιλούσε. Ο Βενιζέλος το γνώριζε και το εκμεταλλεύτηκε. Ζήτησε να τον δει. Ο Ουίλσον τον δέχτηκε. Ο Βενιζέλος του ενεχείρισε το υπόμνημα με τις ελληνικές θέσεις αλλά του είπε ότι κυρίως ενδιαφερόταν για το μέλλον της ανθρωπότητας και πολύ θα ήθελε να κατατοπιστεί για τις επ' αυτού προεδρικές απόψεις. Ο Ουίλσον ενθουσιάστηκε που βρήκε πρόθυμο ακροατή κι άρχισε μια πολύωρη ανάλυση των σκέψεών του. Έτσι, οι ελληνικές θέσεις είχαν βρει θερμό υποστηρικτή χωρίς καν να διαβαστούν.

Το εγκατεστημένο στο Παρίσι «κουαρτέτο» που αποφάσιζε, περιλάμβανε τους Λόιδ Τζορτζ, Κλεμανσό, Ουίλσον και Ορλάντο (για λογαριασμό της Ιταλίας). Ο Βενιζέλος είχε εξασφαλίσει τις τρεις από τις τέσσερις ψήφους. Τη συγκεκριμένη στιγμή, ο Ορλάντο απαίτησε να δοθεί στην Ιταλία το Φιούμε που διεκδικούσε και το «Ενωμένο Βασίλειο των Σέρβων, Κροατών και Σλοβένων», με τους Κροάτες να είναι αυτοί που το είχαν πάρει από τους Αυστριακούς. Ο Ουίλσον απεύθυνε αυστηρό διάγγελμα στους Ιταλούς. Αυτοί θύμωσαν και (τέλη Απριλίου 1919) αποχώρησαν από τις συνομιλίες στις Βερσαλλίες, απειλώντας ότι θα πάρουν τη Μικρά Ασία. Για να αποδείξουν ότι το εννοούσαν, έκαναν απόβαση στην ακτή απέναντι από τη Ρόδο και στην περιοχή της Αττάλειας (στον μυχό του μεγάλου κόλπου της μικρασιατικής ακτής ανατολικά του Καστελόριζου και δυτικά της Κύπρου).

Λόιδ Τζορτζ, Κλεμανσό και Ουίλσον συμφώνησαν να επιτρέψουν στους Έλληνες απόβαση στη Σμύρνη, για να προλάβουν ιταλικά τετελεσμένα. Το σκεπτικό της απόφασης μιλούσε για προστασία των χριστιανών από τις τουρκικές ωμότητες. Οι Ιταλοί επέστρεψαν στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων αλλά πια ήταν αναγκασμένοι να συμφωνήσουν. Ένα κατεπείγον τηλεγράφημα του Βενιζέλου (29 Απριλίου/12 Μαΐου 1919) προς το ελληνικό υπουργείο των Εξωτερικών αναφέρει:

«Ταύτην την στιγμήν το Ανώτατον Συμβούλιον της Συνδιασκέψεως με πληροφορεί ότι εν τη σημερινή συνεδριάσει του απεφάσισεν όπως το εκστρατευτικόν σώμα αναχωρήσῃ αμέσως δια Σμύρνην. Απόφασις ελήφθη παμψηφεί (και οι Ιταλοί ευθυγραμμίσθησαν)».

Τρεις μέρες αργότερα (2/15 Μαΐου 1919), πραγματοποιήθηκε η απόβαση.

Η αποβίβαση στη Σμύρνη

Η συνθήκη του Μούδρου (στη Λήμνο), με την οποία η Οθωμανική αυτοκρατορία αναγνώριζε την ήττα της και έμπαινε κάτω από τον έλεγχο της Αντάντ, υπογράφηκε στις 30 Οκτωβρίου 1918. Στις 5 Νοεμβρίου, το αγγλικό «Μηνύτορας 29» έπιασε στο λιμάνι της Σμύρνης για να μεταφέρει τις συμμαχικές εντολές. Στα τέλη Απριλίου του 1919, στο λιμάνι ναυλοχούσαν 35 συμμαχικά πολεμικά, από τα οποία, τα έξι θωρηκτά (δύο βρετανικά, δύο γαλλικά, ένα ιταλικό και ο ελληνικός «Αβέρωφ»).

Η 1^η ελληνική μεραρχία αποβιβάστηκε στη Σμύρνη, στις 2/15 Μαΐου 1919. Μεταφέρθηκε εκεί με δύο υπερωκεάνια και δώδεκα επιβατικά πλοία που συνοδεύονταν από ένα αντιτορπιλικό και τέσσερα τορπιλοβόλα του ελληνικού πολεμικού στόλου. Για να υπογραμμιστεί η κάλυψη της συμμαχίας στο όλο εγχείρημα αλλά και για να προληφθεί οποιαδήποτε ιταλική ενέργεια, τη νηοπομπή συνόδευαν και τέσσερα βρετανικά αντιτορπιλικά.

Από τα ξημερώματα, χιλιάδες Έλληνες της Σμύρνης συνωστιζόνταν στην προκυμαία για να υποδεχτούν τον ελληνικό στρατό. Όταν, στις 7, το πρώτο υπερωκεάνιο φάνηκε να μπαίνει στο λιμάνι, χιλιάδες σημαίες ξεδιπλώθηκαν. Η αποβίβαση ξεκίνησε στις 7.30', ενώ γονατιστοί οι Σμυρνιοί τραγουδούσαν το εθνικό ύμνο κι ο μητροπολίτης Χρυσόστομος ευλογούσε τους πρώτους φαντάρους και εύζωνες που πατούσαν την ιωνική γη κάτω από τις οδηγίες του μεράρχου, συνταγματάρχη Ν. Ζαφειρίου. Λαός και στρατός έγιναν ένα. Ξεχείλιζε κι από τις δύο πλευρές η συγκίνηση. Με δυσκολία οι αξιωματικοί προσπαθούσαν να επιβάλουν κάποια τάξη. Πρώτη φάλαγγα που ξεκίνησε για τα ενδότερα ήταν αυτή του ταγματάρχη Κ. Τζαβέλα. Οι άνδρες παρατάχθηκαν κατά τετράδες και προχώρησαν, ενώ δεξιά κι αριστερά τους ο κόσμος έτρεχε παραληρώντας από συγκίνηση και ενθουσιασμό. Σε μια στροφή, με το που φάνηκε κρατώντας υψωμένη τη σημαία ο σημαιοφόρος με τους παραστάτες εύζωνες, μια ομοβροντία ακούστηκε. Ο σημαιοφόρος κι ένας εύζωνας χτυπήθηκαν. Ταυτόχρονα, άρχισαν να πέφτουν πυροβολισμοί από παράθυρα ξενοδοχείων και σπιτιών. Οι Έλληνες είχαν πέσει σε τουρκική ενέδρα. Ανασυντάχθηκαν γρήγορα και ξεκίνησαν συστηματική εκκαθάριση των οπλισμένων Τούρκων, ενώ την ίδια ώρα ο κυβερνήτης του ιταλικού θωρηκτού στο λιμάνι ζητούσε να γίνει απόβαση Ιταλικών αγχημάτων «για την αποκατάσταση της τάξης». Του την απαγόρευσε ο Βρετανός ναύαρχος. Η τάξη

αποκαταστάθηκε γύρω στις 4 μετά το μεσημέρι, με νεκρούς και τραυματίες πολλούς Έλληνες και Τούρκους. Στη διάρκεια της αναταραχής, σημειώθηκαν και πολλές λεηλασίες και βανδαλισμοί.

Εκφράστηκε η άποψη ότι η ενέδρα στήθηκε έπειτα από ιταλοτουρκική συνεννόηση. Οι Ιταλοί στόχο είχαν να εκβιάσουν δική τους συμμετοχή στην κατάληψη και διοίκηση της Σμύρνης. Οι Τούρκοι να πείσουν τους δικούς τους ότι οι Έλληνες σκοπό έχουν να τους αφανίσουν, ότι δεν έρχονταν να απελευθερώσουν τη Σμύρνη αλλά να κατακτήσουν την Τουρκία. Ο ιταλικός στόχος απέτυχε. Των Τούρκων αντιμετωπίστηκε με συστηματική προσπάθεια.

Ο ίδιος ο Βενιζέλος δεν μπορούσε να πάει στη Σμύρνη. Πήγε όμως ο αντιπρόεδρος, Εμμ. Ρέπουλης. Ήρθε σε επαφή με τους Τούρκους προεστούς και τους διαβεβαίωσε ότι ελληνική πολιτική βούληση ήταν η ειρηνική συνύπαρξη, όπως ήδη από το 1912 συνέβαινε στη Θεσσαλονίκη. Ταυτόχρονα, δήλωσε ότι το ελληνικό δημόσιο θα αποζημίωνε όσους έπαθαν ζημιές. Παράλληλα κινήθηκε η διαδικασία για τον εντοπισμό εκείνων που είχαν μετάσχει στις λεηλασίες. Βρέθηκαν δυο εύζωνες αλλά και άλλοι Έλληνες και Τούρκοι. Οι δυο εύζωνες καταδικάστηκαν σε θάνατο. Οι υπόλοιποι σε βαριές ποινές. Η εκτέλεση των δύο έγινε στη Σμύρνη. Οι εκεί Τούρκοι είχαν χειροπιαστές αποδείξεις ότι δεν κινδύνευαν.

(τελευταία επεξεργασία, 14.6.2009)